

Ukážka 1
Rudolf Sloboda – Jesenná (zato) silná láska (úryvok)

Muž, očakávajúci päťdesiatku, jedného dňa zbadal na chodbe akejsi inštitúcie mladé dievča, ktoré sa trochu podobalo jeho dcére. Svoju dcéru mal vždy rád. Teraz mu bleslo myslou, že toto dievča na chodbe inštitúcie by ho azda tiež mohlo mať rado. Vysvitlo, že dievča nie je nijaká neznáma: raz sa už kdesi videli. Muž, očakávajúci päťdesiatku, bol pomerne slávny skladateľ a jeho fotografie, umelecky retušované, sme mohli vidieť vo výkladoch s hudobníkmi alebo priamo na jeho platniach.

Muž povedal dievčaťu: „Ako si vyrástla, si celá žena.“ Slovo celá nepovažoval za výstižné, preto doložil: „Ba, ba. Celkom žena.“

Dievčaťu to hádam aj lichotilo, usmialo sa a podalo skladateľovi ruku. Bola to mladá začínajúca spisovateľka. Písala básne a trápili ju rýmy a asonancie, aj spolužiaci, ktorí v kaviarni prekričali jej jemný hlas, preto svoje názory zatiaľ nemala komu povedať.

01 Ktorý slovenský povojnový básnik napísal báseň *Jesenná láska*? (Báseň bola aj zhudobnená.)

02 Vypíšte z tretieho odseku ukážky 1 jednu časticu.

03 Muž povedal dievčaťu: „Ako si vyrástla, si celá žena.“
Ako sa nazýva prvá časť uvedenej vety, ktorá sa nachádza pred vlastnou priamou rečou?

04 Ako sa nazýva myšlienkový a umelecký prúd, dominujúci v literatúre po druhej svetovej vojne, ktorý skúma otázky bytia človeka z hľadiska jeho individuality i z hľadiska spoločenských vzťahov?

05 Ktorému predstaviteľovi svetovej povojnovej literatúry je priradené dielo, ktoré nenapísal?

- (A) Alexander Solženicyn – *Jeden deň Ivana Denisoviča*
- (B) Alberto Moravia – *Smrť obchodného cestujúceho*
- (C) Joseph Heller – *Hlava XXII*
- (D) Jerome David Salinger – *Kto chytá v žite*

06 Ktorý z nasledujúcich spisovateľov je predstaviteľom českej prózy po roku 1945?

- (A) Bohumil Hrabal
- (B) Rudolf Jašík
- (C) Jaroslav Hašek
- (D) Jiří Wolker

07 Ktoré z nasledujúcich tvrdení nevyplýva z textu ukážky 1?

- (A) Mladé dievča malo jemný hlas.
- (B) Mužove fotografie boli na jeho platniach.
- (C) Muž mal menej ako päťdesiat rokov.
- (D) Muž bol pomerne slávny fotograf.

08 V ktorej z možností sú chýbajúce písmená uvedené v správnom poradí?

V-z-vame všetk-ch darcov krv-, ab- sa dostav-l- k odberu.

- (A) y, í, ý, í, y, í, y
- (B) í, ý, ý, y, í, y, í
- (C) y, ý, ý, í, y, í, í
- (D) y, ý, í, í, í, y, í

Ukážka 2

Quintus Horatius Flaccus – Ak chceš, priateľ, múdro žiť (úryvok)

*Ak chceš, priateľ, múdro žiť, neplávaj vždy
šírym morom, ani sa opatrne
nepridžaj – zo strachu pred búrkami –
zákerných brehov.*

*Zlatý stred kto zvolí si, nezapadne
do marasu chatrče ošarpanej,
nerozumne netúži po paláci
budiacom závisť.*

*Častejšie sa ozrutná jedľa zmieta
vo vetre a vysoké veže ťažším
pádcom nadol rútia sa, blesky bijú
do štítu vrchov.*

*S odvážnym a bojovným srdcom vzdoruj
tvrdzi, no keď pridobry vietor duje,
nezabúdaj rozvážne posťahovať
napäté plachty.*

09 Akým slovotvorným postupom vznikli slová *posťahovať* a *nezabúdaj*?

10 Prvá strofa ukážky 2 predstavuje jedno obrazné pomenovanie, založené na vonkajšej podobnosti javov. Ako sa takýto umelecký jazykový prostriedok nazýva?

11 Ktoré literárne obdobie oddeľuje stredovekú literatúru od barokovej?

12 *Aktívna slovná zásoba jednotlivca je oveľa bohatšia ako pasívna.*

Uvedené tvrdenie je nepravdivé. Vhodnou výmenou jedného prídavného mena za iné prídavné meno však možno dosiahnuť, že sa tvrdenie stane pravdivým. Vypíšte prídavné meno, ktoré je potrebné vymeniť a napíšte aj prídavné meno, ktorým by ste ho nahradili.

13 Ktorý z uvedených slávnych rímskych výrokov vyjadruje aforisticky tú istú ideu, ako Horatiova pieseň z ukážky 2?

- (A) Aurea via media. (Stredná cesta je zlatá.)
- (B) Suae quisque fortunae faber. (Každý je kováčom svojho šťastia.)
- (C) Audentes fortuna iuvat. (Odvážnemu šťastie praje.)
- (D) Non omnia possumus omnes. (Všetko nie je dovolené všetkým.)

14 Ktorý z uvedených literárnych žánrov nebol charakteristický pre antickú literatúru?

- (A) epos
- (B) tragédia
- (C) óda
- (D) legenda

15 Ktorý predstaviteľ slovenského klasicizmu napodobňoval antické žánre?

- (A) Ján Kollár
- (B) Juraj Fándly
- (C) Ján Hollý
- (D) Jozef Ignác Bajza

16 V ktorej z viet je gramatická chyba?

- (A) Nikto neotváral, a tak som odišiel.
- (B) Klamete, a preto vám nedôverujem.
- (C) Dosiahol svoj cieľ, a predsa nebol šťastný.
- (D) Najskôr sme museli zaplatiť, a potom nám vydali tovar.

Ukážka 3
Peter Zvon – Tanec nad plačom (úryvok)

P e t e r (zareve): Bozkajte ma!

(Silvia ho bozká na čelo, Peter ju chytí a divo ju bozkáva.)

(Vchádza riaditeľ Kráľ.)

K r á ľ: Pánboh pomáhaj!

P e t e r: No, otec, dovoľ!

K r á ľ: Ale nič si z toho nerobte. Dnešná mládež je taká bezduchá, že keď je mladík s dievčaťom osamote, aby zahnali nudu, musia sa bozkávať. Dnes bozkávanie patrí ku konverzácii.

P e t e r: Toto si v mene mladej generácie vyprosím. Podťe, slečna. Nedáme si predsa urážať nádej národa.

K r á ľ: No a nie je to pravda? Či viete, koľko vzdelanosti vyžadovalo dvoriť sa dievčaťu za našich čias? To nebolo len tak. Tie hviezdičky a mesiačik, to nebolo ešte všetko. Človek musel vedieť naspamäť veršiky a v každej vete musel byť citát. Podľa toho sa poznal inteligent. Ale dnes? No, priznajte sa. Hovorili ste o umení?

P e t e r (mrzuto): My máme iné starosti.

K r á ľ: Vidíš. Viete vy napríklad, čo je to surrealizmus?

P e t e r: Ty to iste vieš.

K r á ľ: Neviem, ale prednášal som o ňom v klube. To sa dnes patrí, hovoriť o niečom, a nerozumieť tomu.

17 V svojej poslednej replike Kráľ hovorí: „... prednášal som o ňom v klube.“ Aký slohový postup použil Kráľ pri prednášaní v klube?

18 Ako sa nazýva text v ukážke 3, ktorý je v zátvorkách a je vytlačený odlišným typom písma?

19 V tretej Petrovej replike v ukážke 3 autor použil výraz *urážať nádej národa*. Uveďte, koho ním pomenoval.

20 Vypíšte z ukážky 3 jedno oslovenie.

21 Spomedzi uvedených autorov vyberte troch dramatikov.

- (1) J. Záborský (2) M. Bel (3) M. de Cervantes (4) P. Kyrmezer
(5) G. Boccaccio (6) A. Bernolák (7) Molière

22 Surrealizmus, umelecký smer, ktorý vznikol začiatkom 20. rokov nášho storočia, má svoje korene

- (A) v Španielsku. (B) vo Francúzsku. (C) v Nemecku. (D) v Taliansku.

23 Ktorá z uvedených možností nie je definíciou pojmu *citát*?

- (A) presné tlmočenie cudzích myšlienok (B) doslovne uvedený cudzí výrok
(C) doslovné tlmočenie z cudzieho jazyka (D) presné opakovanie cudzieho výroku

24 V ktorom z uvedených slovných spojení je gramatická alebo štylistická chyba?

- (A) bola by ste taká dobrá... (B) boli by ste taká dobrá...
(C) boli by ste takí dobrí... (D) boli by ste taký dobrý...

Ukážka 4
Janko Kráľ – K prorokom Slovenstva (úryvok)

*Nevolajte národnosťou
naše túžby, naše deje,
lebo vás príšlá budúcnosť
tak ako bláznov vysmeje.*

*Nevolajte národnosťou
toto sveta náboženstvo,
v ktorom bude bohu spievať
chválu celé človečenstvo.*

*Môžeš orla volať muškou
a radosť volať žalosťou,
ale strež sa takej viny,
Slovenstvo zvať národnosťou.*

25 Vypíšte z poslednej strofy ukážky 4 jednu dvojicu antoným.

26 Vypíšte z prvej strofy ukážky 4 jednu personifikáciu.

27 Ku každému z autorov **a) – d)** priradte to z diel **1) – 4)**, ktoré napísal:

a) Janko Kráľ	1) <i>Margita a Besná</i>
b) Samo Chalupka	2) <i>Likavský väzeň</i>
c) Andrej Sládkovič	3) <i>Jarná pieseň</i>
d) Ján Botto	4) <i>Detvan</i>

28 Aký veršový systém sa najviac uplatnil v štúrovskej poézii?

29 Aký druh rýmu použil autor v ukážke 4?

- (A)** združený **(B)** prerývaný **(C)** striedavý **(D)** obkročný

30 Ktoré z uvedených diel nie je román?

- (A)** *Utrpenie mladého Werthera* **(B)** *Childe Haroldova púť*
(C) *Eugen Onegin* **(D)** *Chrám Matky Božej v Paríži*

31 Slovo *deje* v prvej strofe ukážky 4 vyjadruje

- (A)** nádeje. **(B)** predstavy. **(C)** potreby. **(D)** skutky.

32 V ktorej z možností sú uvedené chýbajúce písmená v správnom poradí?
-lovenský, -lovan, -lovák, -lovenská -epublíka, -lovanský, -lováci

- (A)** S, s, s, S, r, S, s **(B)** s, S, s, S, R, s, S
(C) s, S, S, S, r, s, S **(D)** S, s, S, s, R, s, S

Ukážka 5
J. G. Tajovský – Apoliena (úryvok)

Ja a môj pán majster začali sme naraz robiť remeslo; lenže on ako majster a ja zas ako učeň u neho. Potom sme si vzali ešte druhého učňa, Jana, a prvý rok nepotrebovali sme slúžky. Druhý rok narodilo sa nám dieťa. Probovali sme okolo neho spočiatku len sami. Ale keď nám to s Janom nešlo, radšej sme sa dali šticovať a plieskať, len aby sme prinútili pána vziať k faganovi slúžku.

Prišla; lenže aká! Nie to, že bolo dievča z hôr a sedliča, ale že malo vraj pätnásť rokov a bolo len ako päť. Taký krč opálený a ruky ako zápalky. Oči ako plánky, a ono zelené, biedne, začuchrané a hluché.

A od tých čias, kým Apoliena u nás slúžila, i keď nás bili, nebolelo nás to tak, lebo sme si pripomínali, že Apoliena viac vystála.

Ba kde sa to ozaj, chúd'a, tľčie ...?

- 33** P. O. Hviezdoslav zareagoval na vypuknutie prvej svetovej vojny básnickým cyklom, v ktorom odsúdil násilie a analyzoval jeho príčiny. Ako sa tento cyklus nazýva?

- 34** Do akého jazykového štýlu zaraďujeme výrazy *šticovať* a *fagan*?

- 35** Pomenujte z hľadiska modálnej stavby nasledujúcu vetu. *Prišla; lenže aká!*

- 36** Ku každému z autorov **a) – d)** priradte to z diel **1) – 4)**, ktoré napísal:

a) Božena Slančíková-Timrava	1) <i>Dom v stráni</i>
b) Martin Kukučín	2) <i>Ženský zákon</i>
c) Jozef Gregor Tajovský	3) <i>Herodes a Herodias</i>
d) P. O. Hviezdoslav	4) <i>Hrdinovia</i>

- 37** V ktorom roku vznikla Matica slovenská?

- (A)** 1843 **(B)** 1836 **(C)** 1834 **(D)** 1863

- 38** V ukážke 5 je v každom odseku použitý iný slohový postup. V ktorej z možností sú uvedené slohové postupy z ukážky 5 v správnom poradí?

- (A)** opisný, rozprávací, rozprávací, úvahový **(B)** rozprávací, opisný, úvahový, rozprávací
(C) rozprávací, opisný, rozprávací, úvahový **(D)** opisný, rozprávací, úvahový, rozprávací

- 39** Ktorý z uvedených predstaviteľov svetovej realistickej literatúry bol významným dramatikom?

- (A)** Anton Pavlovič Čechov **(B)** Honoré de Balzac
(C) Emile Zola **(D)** Charles Dickens

- 40** V ktorej z možností sú všetky slová napísané správne?

- (A)** komárniansky, pamiatkár, súdnictvo, európsky
(B) komárňanský, pamiatkar, súdnictvo, europsky
(C) komárňanský, pamiatkar, súdnictvo, európsky
(D) komárňanský, pamiatkar, súdnictvo, europský

Ukážka 6

L. Vadkerti-Gavorníková – O láske a neláske

Láska – neláska
Dve ruky blížence
na jednom tele

Jedna ťa z dverí vyprace
druhá lôžko stelie
Jedna ťa poláska
druhá poudiera
Jedna je holúbok
druhá dravé zviera
Jedna ti stavia prístrešie
druhá ti ho rúca
Jedna je k tebe prichladná
druhá prihorúca

Sprobuj ich zopnúť
ako v modlitbe
Zajedno vtedy obidve
navzájom prestanú sa rušiť
Ak jedna zaplače
druhá slzy suší
Ak jedna pohár preplní
druhá ho odleje
Ak jedna klesne v zúfaní
druhá dá nádeje
Ak jedna srdce poraní
druhá ho zahojí

Tak obe Láska – Neláska
neporazené v stálom súboji

41 Aký kompozičný princíp opakovane použila autorka v ukážke 6?

42 Ako sa nazýva literárny smer, ktorý vznikol v poslednej štvrtine 19. storočia a ktorý za svoj poetický nástroj určil symbol na vyjadrenie abstraktného pojmu?

43 Vypíšte z ukážky 6 jedno prirovnanie.

44 Do akého literárneho druhu zaraďujeme ukážku 6?

45 Homonymá sú slová

(A) rovnozvučné. (B) rovnoznačné. (C) protikladné. (D) jednovýznamové.

46 Tvorba súčasnej autorky L. Vadkerti-Gavorníkovej reprezentuje osobitý typ poetiky, v ktorej zohráva významnú úlohu nielen asociatívnosť, ale viaže sa aj na klasické smerovanie modernej slovenskej poézie. Spomedzi uvedených autorov vyberte troch predstaviteľov slovenskej poézie po roku 1945.

(1) S. H. Vajanský (2) V. Mihálik (3) I. Krasko (4) P. O. Hviezdoslav
(5) M. Válek (6) M. Rúfus (7) J. Jesenský

47 Stredná časť ukážky 6 je kľúčovou časťou uvedenej básne, pretože prináša do nej zvrät. Ktoré z uvedených tvrdení o básni je pravdivé?

(A) Druhá strofa hovorí o láske, tretia strofa o neláske.
(B) Druhá strofa hovorí o neláske, tretia strofa o láske.
(C) V tretej strofe sa láska a neláska zjednocujú do nového citu.
(D) V druhej strofe autorka zjednotila lásku a nelásku do nového citu.

48 Ktorý z uvedených výrazov je spisovný?

(A) vyznať sa do niečoho (B) zamerať sa na niečo
(C) adaptovať sa v niečom (D) pripraviť sa k niečomu

Ukážka 7
Ernest Claes – Herman Coene (úryvok)

Peter Coene kráčal po svojom poli a sial, sial, slávnostným pohybom Coenovcov, ktorí z pokolenia na pokolenie chodili po týchto poliach. Sial, sial zlaté zrno, ktoré vysielalo svoju žiaru nad brázdy a polia, kde už bolo pobránené, a oči upieral na obzory, až na koniec, kde už niet nijakých hraníc.

Od východu na západ, z juhu na sever niesli ho nohy pevným krokom, bez váhania, bez slabosti, a on sial, až prišiel do posledného kúta a vtedy sa zastavil. Lebo všetky polia boli už obrobené a jeho srdce sialo, až bolo celkom prázdne. Ruky mu zbytočne viseli pri tele. Stál vysoko vzpriamený proti bledému svetlu, ktoré sa rodilo. Odtiaľ sa díval na dvor, ktorý kľáčal pri modlitbe.

Teraz ešte musel urobiť posledný čin. Vysoko zdvihol pravú ruku, požehnal svoju zem a tri razy vyslovil sväté meno Boha Otca.

A to bol siedmy deň a všetko bolo dokonané. L'ahol si na zem s očami upretými na východ. Začul blížiaci sa krok anjela Pána. Jemnými prstami zastavil anjel Petrovi Coenemu ručičky srdca.

- 49** Nahradte násobnú číslovku *tri razy* z tretieho odseku ukážky 7 jednoslovným synonymom tak, aby sa nezmenil význam uvedenej vety.
- 50** Nájdite v ukážke 7 vetu, ktorá naznačuje biblické stvorenie sveta a vypíšte z nej posledné slovo.
- 51** Vypíšte z druhého odseku ukážky 7 jedno slovesné podstatné meno.
- 52** V medzivojnovom období sa v slovenskej literatúre sformovala nábožensky orientovaná skupina básnikov. Napíšte jej názov.
- 53** Flámsky prozaik Ernest Claes zobrazoval nielen zážitky z prvej svetovej vojny, ale písal aj romány z vidieckeho prostredia, v ktorých zobrazoval späťosť svojich literárnych postáv s pôdou. Do akého literárneho smeru zaraďujeme ukážku 7?
- (A) neorealizmus (B) naturalizmus (C) naturizmus (D) realizmus
- 54** Ktoré z uvedených slovných spojení z ukážky 7 obsahuje básnický prívlastok?
- (A) nijaké hranice (B) pravá ruka (C) posledný kút (D) zlaté zrno
- 55** Koľko viet tvorí prvý odsek ukážky 7?
- (A) 7 (B) 10 (C) 11 (D) 12
- 56** V ktorej z možností sú všetky slová napísané správne?
- (A) vitamín, pyramída, lýceum, analýza, hystéria, riziko
(B) vitamín, piramída, lýceum, analíza, hystéria, riziko
(C) vitamín, pyramída, líceum, analýza, histéria, riziko
(D) vytamín, pyramída, líceum, analýza, histéria, ryziko

Ukážka 8
George Orwell – 1984 (úryvok)

Základným aktom vojny je ničenie, nie nevyhnutne ľudských životov, ale výtvorov ľudskej práce. Vojna je spôsob, ako rozdrviť na márne kúsky, alebo vystreliť do stratosféry, alebo potopiť do hĺbín mora hmotné statky, ktoré sa inak dajú použiť na to, aby sa masám zabezpečil pohodlný život, a v dlhodobej perspektíve, aby zásadne vzrástlo ich vzdelanie. Aj v prípade, že sa zbrane naozaj neničia, je ich výroba ešte stále vhodným spôsobom, ako vynaložiť pracovnú silu a nevyrobiť pri tom nič konzumovateľné. Na plávajúce pevnosti sa napríklad vynaložilo toľko práce, ako na stavbu niekoľko sto nákladných lodí. Aj keď nikdy nepriniesli nikomu nijaký materiálny úžitok, aj tak sa raz odložia do šrotu ako zastarané a obrovské množstvo pracovnej sily začne stavať novú plávajúcu pevnosť.

V zásade sa vojenské úsilie plánuje vždy tak, aby absorbovalo každý prebytok, ktorý by mohol vzniknúť po uspokojení elementárnych potrieb obyvateľstva. V praxi sa potreby obyvateľstva vždy podhodnotia a výsledkom je preto chronický nedostatok aspoň polovice životných nevyhnutností, čo sa však posudzuje ako výhoda. Ide o zámernú politiku udržať aj favorizované skupiny niekde na okraji núdze, stav všeobecného nedostatku zväčšuje význam malých privilégií, a tak zväčšuje priepasť medzi jednou a druhou skupinou.

57 Napíšte jedno slovo, ktoré možno doplniť na zakryté miesto v poslednej vete ukážky 8.

58 Vypíšte z druhej vety ukážky 8 jedno zložené slovo.

59 Nahradte slovo *favorizované* v poslednej vete ukážky 8 synonymom, ktorého slovný základ sa nachádza v druhom odseku ukážky 8.

60 Ktorý jazykový štýl napodobnil autor pri písaní ukážky 8?

61 Ktoré z nasledujúcich tvrdení o rozprávačovi v ukážke 8 je pravdivé?

- (A) Rozprávač je zároveň jednou z postáv.
- (B) Rozprávačom je postava, ktorá pozná dej iba z rozprávania niekoho iného.
- (C) Rozprávačov je v texte niekoľko a postupne sa striedajú.
- (D) Rozprávač je vševedúci a nie je súčasťou deja.

62 Ktoré z uvedených tvrdení vyplýva z textu ukážky 8?

- (A) Na plávajúce pevnosti sa vynaložilo toľko práce ako na stavbu sto nákladných lodí.
- (B) Vojna je spôsob, ako potopiť do hĺbín mora hmotné statky, ktoré sa inak dajú použiť.
- (C) V praxi sa potreby obyvateľstva často podhodnotia a výsledkom je preto chronický nedostatok aspoň polovice životných nevyhnutností.
- (D) Ide o zámernú politiku udržať najmä favorizované skupiny niekde na okraji núdze.

63 Ktoré z uvedených tvrdení nevyplýva z prvého odseku ukážky 8?

- (A) Vojna ničí výtvory ľudskej práce. (B) Vojna ničí hmotné statky.
- (C) Vojna ničí životné prostredie. (D) Vojna ničí pohodlný život nás.

64 Mnoho viet v ukážke 8 obsahuje prísudok v neosobnom tvare, napr. *sa nezničia*, *sa dalo konzumovať*, *sa spotrebovalo*, *sa odložilo*. Tento spôsob rozprávania nevytvára u čitateľa pocit, že štátna moc je

- (A) obetavá. (B) tajomná. (C) všemocná. (D) neviditeľná.